

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MACIEJ SZPUNAR
prezentate la 22 februarie 2018¹

Cauza C-20/17

Vincent Pierre Oberle

[cerere de decizie preliminară formulată de Kammergericht Berlin (Tribunalul Regional Superior din Berlin, Germania)]

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Certificatul european de moștenitor – Competența generală a instanței din statul membru de a hotărî cu privire la succesiune în ansamblul său – Reglementări ale altui stat membru care prevăd crearea unor certificate naționale de moștenitor utilizate în scopuri similare”

I. Introducere

1. Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor² este aplicabil de la 17 august 2015. Prezenta trimitere preliminară este cea de a treia prin care o instanță dintr-un stat membru solicită Curții să interpreteze dispozițiile acestui regulament³.

2. De această dată, îndoielile instanței de trimitere se referă la raportul dintre Regulamentul nr. 650/2012 și dispozițiile naționale în materie de succesiuni. Mai exact, Kammergericht Berlin (Tribunalul Regional Superior din Berlin, Germania) dorește să stabilească dacă articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 determină competența și în raport cu procedurile de eliberare a certificatelor naționale de moștenitor. Aceasta ar însemna că statele membre nu pot institui în acest sens norme care să determine competența națională într-un mod diferit de cel prevăzut în regulament.

3. Problematika este extrem de complicată, iar importanța practică a viitoarei hotărâri a Curții care va fi pronunțată în speță este mai amplă decât a celei din cauza Mahnkopf⁴. Reamintim că în cauza Mahnkopf este vizată o dispoziție specifică din legislația germană. În prezenta cauză este în discuție soluționarea unei chestiuni care poate fi relevantă pentru toate statele membre în care este prevăzută posibilitatea ca certificatele de moștenitor să fie emise de autoritățile judiciare⁵.

1 Limba originală: polona.

2 JO 2012, L 201, p. 107.

3 Curtea s-a pronunțat deja cu privire la prima trimitere preliminară prin Hotărârea din 12 octombrie 2017, Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, punctele 53 și 54). A doua trimitere preliminară este în curs de soluționare. La 13 decembrie 2017 ne-am prezentat concluziile în această cauză. A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, punctul 90).

4 A se vedea nota de subsol 3.

5 Trebuie menționat de asemenea faptul că, la 24 noiembrie 2017, Curtea a primit o cerere de decizie preliminară prin care o instanță poloneză solicită clarificarea unor îndoeli legate de eliberarea certificatelor naționale de moștenitor de către o autoritate extrajudiciară – în acest caz, de notari. Ne referim aici la trimiterea preliminară în cauza WB, C-658/17.

II. Cadrul juridic

A. Legislația Uniunii

4. În conformitate cu articolul 3 alineatul (1) litera (g) și alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012:

„(g) «hotărâre» înseamnă orice hotărâre în materie de succesiuni pronunțată de o instanță judecătorească dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acesteia, inclusiv o hotărâre privind stabilirea de către un grefier a cheltuielilor de judecată; [...]

(2) În sensul prezentului regulament, termenul «instanță judecătorească» include orice autoritate judiciară și toate celelalte autorități și [toți ceilalți] profesioniști din domeniul juridic competenți în materie de succesiuni, care exercită atribuții judiciare sau acționează în baza delegării de competențe de către o autoritate judiciară sau acționează sub controlul unei autorități judiciare, cu condiția ca aceste autorități și profesioniști din domeniul juridic să ofere garanții în ceea ce privește imparțialitatea și dreptul tuturor părților de a fi audiate și cu condiția ca hotărârile pronunțate de aceștia în temeiul legii statului membru în care își exercită activitatea:

- (a) să poată face obiectul unei căi de atac sau al unui control de către o autoritate judiciară și
- (b) să aibă o forță și un efect similare cu cele ale unei hotărâri a unei autorități judiciare privind aceleași aspecte. [...]

5. Potrivit articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012, intitulat „Competența generală”, cuprins în capitolul II din regulamentul menționat, intitulat „Competența”:

„Instanțele judecătorești din statul membru în care defunctul își avea reședința obișnuită în momentul decesului sunt competente să hotărască cu privire la succesiune în ansamblul său.”

6. Articolul 62, intitulat „Crearea unui certificat european de moștenitor”, prevede:

„(1) Prezentul regulament creează un certificat european de moștenitor (denumit în continuare «certificatul»), care este emis spre utilizare într-un alt stat membru și care produce efectele enumerate la articolul 69.

(2) Utilizarea certificatului nu este obligatorie.

(3) Certificatul nu înlocuiește documentele interne utilizate în scopuri similare în statele membre. Cu toate acestea, un certificat emis în scopul utilizării într-un alt stat membru produce efectele enumerate la articolul 69 și în statul membru ale cărui autorități au eliberat certificatul în temeiul prezentului capitol.”

B. Dreptul german

7. Conform articolului 105 din Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (Legea privind cauzele de dreptul familiei și în materie de proceduri necontencioase, denumită în continuare „FamFG”), în versiunea din 17 decembrie 2008, în vigoare de la 1 septembrie 2009:

„În privința celorlalte proceduri prevăzute de prezenta lege, instanțele germane sunt competente în cazul în care competența teritorială revine unei instanțe germane.”

8. Competența teritorială în materie de succesiuni este reglementată în dreptul german la articolul 343 din FamFG. Această dispoziție, în versiunea prevăzută de Gesetz zum Internationalen Erbrecht und zur Änderung von Vorschriften zum Erbschein sowie zur Änderung sonstiger Vorschriften (Legea privind moștenirea internațională și de modificare a dispozițiilor privind certificatul de moștenitor, precum și a altor dispoziții) din 29 iunie 2015, în vigoare de la 17 august 2015, prevede:

„(1) Competența teritorială revine instanței în circumscripția căreia defunctul avea reședința obișnuită la momentul decesului.

(2) Dacă la momentul decesului reședința obișnuită a defunctului nu se afla pe teritoriul național, este competentă instanța în a cărei circumscripție acesta a avut ultima reședință obișnuită pe teritoriul național.

(3) Dacă nu se aplică niciuna dintre situațiile prevăzute la alineatele 1 și 2, competența revine Amtsgericht Schöneberg [Tribunalul Districtual Schöneberg] din Berlin atunci când defunctul era cetățean german sau când pe teritoriul național există bunuri din patrimoniul succesoral. [...]”

III. Situația de fapt din litigiul principal și întrebarea preliminară

9. Domnul Adrien Théodore Oberle, cetățean francez cu ultima reședință obișnuită în Franța, a decedat la 28 februarie 2015. În urma sa au rămas doi fii. Unul dintre aceștia este domnul Vincent Pierre Oberle, reclamant în cauza supusă instanței de trimitere. Elementele patrimoniului succesoral sunt situate în Franța și în Germania.

10. Instanța franceză a emis un certificat național de moștenitor care atesta că domnul V. P. Oberle și fratele său moștenesc fiecare câte o jumătate din patrimoniul succesoral.

11. Ulterior, domnul V. P. Oberle s-a adresat Amtsgericht Schöneberg (Tribunalul Districtual Schöneberg, Berlin, Germania) – acesta fiind instanța competentă, în temeiul articolului 105 și al articolului 343 alineatul 3 prima teză din FamFG, în ceea ce privește succesiunea domnului A. T. Oberle – în vederea emiterii unui certificat național de moștenitor limitat la patrimoniul succesoral aflat în Germania. Certificatul urma să ateste că, în temeiul legii franceze, patrimoniul succesoral respectiv era moștenit de domnul V. P. Oberle și de fratele său.

12. Amtsgericht Schöneberg (Tribunalul Districtual Schöneberg) s-a declarat incompetent să emită certificatul național de moștenitor, în temeiul articolelor 4 și 15 din Regulamentul nr. 650/2012. Potrivit aprecierii acestei instanțe, prevederile legislației germane nu pot determina competența internațională în ceea ce privește procedura referitoare la cererea domnului V. P. Oberle. Asupra dispozițiilor legislației naționale prevalează prevederile Regulamentului nr. 650/2012. Aceasta înseamnă că instanțele franceze – ca instanțe din statul membru în care defunctul avea reședința obișnuită în momentul decesului – au competența de a hotărî cu privire la succesiune în ansamblul său, inclusiv în raport cu cererea domnului V. P. Oberle, iar nu instanțele germane.

13. Domnul V. P. Oberle a atacat soluția Amtsgericht Schöneberg (Tribunalul Districtual Schöneberg) în fața instanței de trimitere.

IV. Întrebarea preliminară și procedura în fața Curții

14. În aceste condiții, Kammergericht Berlin (Tribunalul Regional Superior din Berlin) a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 4 din [Regulamentul nr. 650/2012] trebuie interpretat în sensul că determină și competența internațională exclusivă a instanțelor de a elibera în respectivele state membre certificatele naționale de moștenitor care nu au fost înlocuite de certificatul european de moștenitor [a se vedea articolul 62 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012], cu consecința că dispozițiile naționale derogative cu privire la competența internațională de a elibera certificatele naționale de moștenitor – cum este, de exemplu, în Germania articolul 105 din [FamFG] – sunt lipsite de eficacitate întrucât încalcă principiul aplicării prioritare a dreptului de rang superior al Uniunii?”

15. Cererea de decizie preliminară a fost depusă la grefa Curții la 18 ianuarie 2017.

16. Guvernele german, polonez și portughez și Comisia Europeană și-au prezentat în scris observațiile. Guvernele german, francez și polonez și Comisia au participat la ședința care a avut loc la 23 noiembrie 2017.

V. Analiză

A. *Observații introductive*

17. Întrebarea preliminară a fost formulată într-un mod care ar putea sugera că instanța de trimitere dorea să clarifice dacă articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 definește „competența exclusivă” în ceea ce privește procedurile de emiteră a certificatelor naționale de moștenitor.

18. Totuși, trebuie amintit că noțiunea de „competență exclusivă” are o semnificație specifică în contextul dispozițiilor ce reglementează procedurile civile internaționale.

19. În contextul normelor sistemului de la Bruxelles, Curtea a explicat că dispozițiile care stabilesc competența exclusivă constituie o excepție de la regula generală de competență⁶ și sunt valabile atât pentru părți, cât și pentru instanță⁷. De exemplu, părțile nu pot, în principiu, să excludă aplicarea acestor dispoziții prin contract sau prin înfățișarea voluntară în instanță.

20. Considerăm însă că pentru răspunsul la întrebarea preliminară este lipsit de relevanță dacă articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 definește „competența exclusivă” în înțelesul de mai sus. Statele membre nu pot utiliza prevederile naționale pentru a modifica normele privind competența din dreptul Uniunii, în măsura în care nu rezultă altceva din conținutul acestora din urmă, chiar dacă normele menționate se referă la competența neexclusivă.

21. Prin intermediul întrebării preliminare, instanța de trimitere urmărește în esență să se stabilească dacă articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 determină competența în raport cu procedurile de emiteră a certificatelor naționale de moștenitor.

22. Pentru a formula un răspuns la această întrebare, este necesar în primul rând să se analizeze dacă certificatele naționale de moștenitor și procedurile de emiteră a acestora țin de domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012.

6 A se vedea Hotărârea din 12 mai 2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, punctul 30).

7 A se vedea Hotărârea din 13 iulie 2006, GAT (C-4/03, EU:C:2006:457, punctul 24).

B. Intră certificatele naționale de moștenitor în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012?

1. Certificatele naționale de moștenitor în legislația statelor membre

23. Rezultatele analizelor comparative arată că certificatele naționale de moștenitor utilizate într-o serie de state membre prezintă diferențe profunde unele față de celelalte.

24. Luând drept criteriu autoritatea care participă la emiterea certificatului național de moștenitor, se pot identifica trei categorii de asemenea certificate: certificate judiciare, certificate eliberate de notari și declarațiile private⁸. Acest criteriu poate fi însă defectuos pentru caracterizarea certificatelor naționale de moștenitor, deoarece chiar în cadrul acestor categorii există diferențe notabile între soluțiile adoptate în diferitele state membre. Diferențele se referă la caracterul certificatelor naționale de moștenitor, la întinderea și la modul de determinare a informațiilor pe care le conțin, precum și la efectele pe care le produc aceste certificate⁹.

25. În orice caz, pentru simplificare, se poate admite că certificatele naționale de moștenitor conțin informații privind succesiunea unei anumite persoane, inclusiv informații referitoare la persoanele cărora le revin anumite drepturi în urma decesului cuiva. Aceste certificate permit de obicei demonstrarea acestor împrejurări în raporturile cu autoritățile publice și cu terții¹⁰.

2. Certificatele naționale de moștenitor în contextul Regulamentului nr. 650/2012

26. Regulamentul nr. 650/2012 nu utilizează deloc sintagma „certificat național de moștenitor”. În regulamentul întâlnim în schimb sintagma „documente interne utilizate în scopuri similare [celor pentru care sunt utilizate certificatele europene de moștenitor] în statele membre”, documente pe care – conform articolului 62 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012 și primei teze a considerentului (67) al acestuia – certificatul european de moștenitor „nu [le] înlocuiește”.

27. Conform explicațiilor prezentate în cea de a doua teză a considerentului (67) al Regulamentului nr. 650/2012, certificatul european de moștenitor este utilizat printre altele pentru a dovedi statutul moștenitorilor, precum și drepturile și atribuțiile lor în statele membre, altele decât în statul unde a fost emis certificatul. Documentele interne care servesc unor scopuri asemănătoare sunt tocmai certificatele naționale de moștenitor¹¹.

28. Instanța de trimitere tratează și ea certificatul național de moștenitor la care se referă litigiul principal ca „document intern”, în sensul articolului 62 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012. Întrebarea preliminară se referă astfel la „certificatele naționale de moștenitor care nu au fost înlocuite de certificatul european de moștenitor”. În conținutul întrebării se evocă de altfel direct articolul 62 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012.

8 J. Basedow, A. Dutta, C. Bauer și alții, Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, „Comments on the European Commission’s Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession”, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, vol. 74, 2010, nr. 266.

9 B. Laukemann, „The European Certificate of Succession: Portrait of a New Instrument in European Private International Law”, în: B. Hess, M. Bergström, E. Storskrubb (editori), *EU Civil Justice: Current Issues and Future Outlook*, Oxford, Hart Publishing, 2016, p. 164.

10 A se vedea *Deutsches Notarinstitut* (în colaborare cu H. Dörner și P. Lagarde), „Étude de droit comparé sur les règles de conflits de juridictions et de conflits de lois relatives aux testaments et successions dans les Etats membres de l’Union Européenne. Rapport Final: Synthèse et Conclusions” (http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm, p. 76-86), P. Wautelet, în: A. Bonomi, P. Wautelet (redacția), „Le droit européen des successions, Commentaire du règlement (UE) n° 650/2012”, 4 iulie 2012, ediția a doua, Bruxelles, Bruylant, 2016, p. 772-775.

11 A se vedea punctul 25 din prezentele concluzii.

3. *CertIFICATELE NAȚIONALE DE MOȘTENITOR ȘI DOMENIUL DE APLICARE AL REGULAMENTULUI NR. 650/2012*

29. Punctul de plecare pentru considerațiile ulterioare îl reprezintă clarificarea aspectului dacă certificatele naționale de moștenitor sunt efectiv cuprinse în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012.

a) Pozițiile părților

30. Această problemă a fost direct abordată exclusiv de către guvernul polonez în observațiile sale scrise și de către Comisie în poziția prezentată în ședință. Guvernul menționat și Comisia consideră că certificatele naționale de moștenitor și procedurile de emitere a acestora sunt incluse în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012.

31. Și guvernul german se referă la această problemă, dar în mod indirect. În opinia acestui guvern, din articolul 62 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012 rezultă că normele dreptului național care reglementează emiterea acestor certificate sunt aplicate în paralel cu prevederile Regulamentului nr. 650/2012. O poziție asemănătoare a adoptat guvernul portughez.

b) Articolul 1 din Regulamentul nr. 650/2012 ca dispoziție care determină domeniul de aplicare al regulamentului

32. Regulamentul nr. 650/2012 cuprinde norme de drept material (norme privind conflictul de legi) și norme de procedură civilă internațională (norme de competență). Domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012, astfel cum este determinat la articolul 1 din acesta, se prezintă în principiu în mod identic în ceea ce privește ambele tipuri de prevederi¹².

33. Regulamentul se referă la succesiunile privind patrimoniile persoanelor decedate [articolul 1 alineatul (1) prima teză din regulament]. Chestiunile excluse din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012 sunt menționate la articolul 1 alineatul (2) din acesta. Ele au însă caracter obiectiv și în principiu nu se referă la instrumentele juridice și la procedurile în materie de succesiuni.

34. O excepție o constituie articolul 1 alineatul (2) litera (l), care exclude din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012 orice înscriere într-un registru a drepturilor de proprietate asupra unor bunuri imobile sau mobile, inclusiv cerințele legale pentru o astfel de înscriere, precum și efectele înregistrării sau ale lipsei înregistrării unor astfel de drepturi într-un registru¹³. Articolul 1 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012 nu conține dispoziții care să sugereze că alte instrumente juridice și proceduri care, neîndoielnic, se referă la succesiunile privind patrimoniile persoanelor decedate nu sunt incluse în domeniul de aplicare al respectivului regulament.

c) Relevanța articolului 62 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012 în stabilirea domeniului de aplicare al regulamentului menționat

35. Se ridică problema dacă excluderea certificatelor naționale de moștenitor din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012 este sau nu este determinată de prima teză a articolului 62 alineatul (3) din regulamentul respectiv, care stipulează că certificatul european de moștenitor „nu înlocuiește” documentele interne utilizate în scopuri similare în statele membre.

12 A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, punctul 90).

13 În această privință, a se vedea Hotărârea din 12 octombrie 2017, Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, punctele 53 și 54).

36. În doctrină a fost exprimată opinia că articolul 62 alineatul (3) prima teză din Regulamentul nr. 650/2012 definește raportul dintre certificatul european de moștenitor și certificatele naționale de moștenitor. El nu are drept scop excluderea certificatelor naționale de moștenitor din domeniul de aplicare al normelor de competență prevăzute de Regulamentul nr. 650/2012¹⁴.

37. Achiesăm la această opinie. Trebuie să se observe că din articolul 62 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012 rezultă că utilizarea certificatului european de moștenitor nu este obligatorie. În lumina indicației inserate în cea de a doua teză a considerentului (69) al Regulamentului nr. 650/2012, persoanele în măsură să solicite un certificat european de moștenitor nu au obligația de a utiliza certificatul. Aceste persoane pot utiliza însă „celelalte instrumente disponibile în temeiul [...] regulament[ului] (hotărâri, acte autentice și tranzacții judiciare)”. Astfel, este vorba despre folosirea acestor instrumente pentru aceleași scopuri pentru care poate fi utilizat certificatul european de moștenitor. În categoria acestor instrumente pot fi încadrate și certificatele naționale de moștenitor. În principiu, acestea trebuie utilizate în scopuri similare cu certificatul european de moștenitor¹⁵. Aceasta înseamnă că certificatele naționale de moștenitor sunt și ele – utilizând formularea din considerentul (69) al Regulamentului nr. 650/2012 – „disponibile” în sensul regulamentului menționat.

38. O interpretare a articolului 62 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012 bazată pe premisa că certificatele naționale de moștenitor sunt destinate uzului intern într-un anumit stat membru nu conduce la concluzii diferite. Aceasta ar putea însemna că certificatul european de moștenitor „nu înlocuiește” certificatele naționale de moștenitor, deoarece este emis în vederea utilizării în statele membre, altele decât statul ale cărui autorități sunt competente să emită un asemenea certificat [articolul 62 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012].

39. Nu am dori să ne antepunem aici cu privire la chestiunea, referitor la care avem anumite îndoieli, legată de posibilitatea admiterii unei asemenea diferențieri în ceea ce privește destinația certificatelor de moștenitor. Totuși, până în prezent, certificatele naționale de moștenitor au putut fi utilizate și în alte state membre. Nu există indicații care să susțină concluzia că legiuitorul Uniunii ar intenționa să schimbe această stare de fapt. În lumina celei de a doua teze a considerentului (69) al Regulamentului nr. 650/2012, persoanele interesate se pot folosi și de alte instrumente în aceleași scopuri pentru care sunt utilizate certificatele europene de moștenitor.

d) Concluzie intermediară

40. Domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012 a fost definit într-un asemenea mod încât, atât în contextul normelor privind conflictul de legi, cât și în contextul normelor de competență, vizează ansamblul problematicei succesoriale privind patrimoniile persoanelor decedate, în măsura în care regulamentul însuși nu prevede excluderea anumitor aspecte. În Regulamentul nr. 650/2012 nu se regăsește o asemenea excludere, care să se refere la certificatele naționale de moștenitor și la procedurile aferente acestora.

41. Considerăm astfel că instrumente juridice precum certificatele naționale de moștenitor și procedurile aferente sunt cuprinse în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 650/2012. Aceasta nu clarifică însă dacă un certificat național de moștenitor precum cel la care se referă litigiul principal este „hotărâre” sau „act autentic” în sensul acestui regulament.

¹⁴ A se vedea în acest sens M. Margoński, „Wyłączny charakter jurysdykcji wynikającej z art. 4 unijnego rozporządzenia spadkowego (analiza kanwie pytania prejudycjalnego w sprawie C-20/17, Oberle)”, *Polski Proces Cywilny*, 2017, nr. 3, p. 447. În interpretarea acestei dispoziții în doctrină au fost analizate diverse modalități de conturare a relațiilor reciproce dintre certificatul european de moștenitor și certificatele naționale de moștenitor. A se vedea A. Fötschl, „The Relationship of the European Certificate of Succession to National Certificates”, în A. Bonomi, Ch. Schmid (editori), *Successions internationales. Réflexions autour du futur règlement européen et de son impact pour la Suisse. Actes de la 22e Journée de droit international prive du 19 mars 2010 à Lausanne*, Geneva, 2010, p. 101, D. Stamatiadis, în H. Pamboukis (editor), *EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*, Oxford, C. H. Beck, Hart Publishing, 2017, p. 591.

¹⁵ A se vedea punctul 27 din prezentele concluzii.

C. Articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 stabilește competența și în raport cu procedurile de emitere a certificatelor naționale de moștenitor?

42. Trecând la partea esențială a analizei referitoare la întrebarea preliminară, este necesar să evaluăm dacă articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 stabilește competența în ceea ce privește procedurile de emitere a unor certificate naționale de moștenitor precum cele în discuție în litigiul principal.

43. În acest context, instanța de trimitere reține că Regulamentul nr. 650/2012 nu cuprinde prevederi care să reglementeze direct competența în ceea ce privește emiterea certificatelor naționale de moștenitor. Dacă articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 s-ar referi la certificatele naționale de moștenitor, atunci articolul 64 alineatul (1) din regulament, care vizează certificatul european de moștenitor, ar fi o dispoziție redundantă.

44. Chiar dacă s-ar admite că articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 determină competența în ceea ce privește emiterea certificatelor naționale de moștenitor, în orice caz – potrivit instanței de trimitere –, această dispoziție nu și-ar găsi aplicabilitatea în litigiul principal. Aceasta ar fi situația dacă un certificat național de moștenitor precum cel în discuție în litigiul principal ar constitui o „hotărâre” în sensul regulamentului. În opinia instanței de trimitere, situația nu este însă aceasta. Chiar dacă emiterea unui asemenea certificat rezultă din pronunțarea unei hotărâri, certificatul conține exclusiv constatări de fapt. Nu se menționează în certificat niciun fel de elemente ce ar putea dobândi valoare de lucru judecat.

1. Pozițiile părților

45. Guvernele german, francez și portughez consideră că articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 nu abordează competența internațională în legătură cu procedurile de eliberare a certificatelor naționale de moștenitor, în timp ce guvernul polonez și Comisia sunt de părere contrară.

46. Guvernul german exprimă opinia că articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 definește competența în ceea ce privește procedurile în cadrul cărora sunt pronunțate „hotărâri”, în timp ce certificatul național de moștenitor care face obiectul trimiterii preliminare nu are această natură. În opinia guvernului german, legiuitorul Uniunii nu tratează certificatele naționale de moștenitor ca fiind „hotărâri” din moment ce la articolul 62 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012 definește aceste certificate drept „documente interne”. Emiterea unui certificat național de moștenitor de către o instanță nu schimbă calificarea unui astfel de certificat în sensul Regulamentului nr. 650/2012. Așadar, acesta continuă să nu poată fi considerat „hotărâre”.

47. În acest spirit se menține și poziția guvernului francez, care a îmbrățișat opinia potrivit căreia poate fi considerat „hotărâre” un asemenea certificat național de moștenitor care este emis de o instanță în exercitarea funcției sale judiciare. Nu au asemenea natură activitățile de emitere a unor certificate naționale de moștenitor dacă ele se limitează la a constata o anumită stare de fapt, fără a efectua o apreciere a acesteia și fără posibilitatea de a dispune vreo măsură din oficiu cu privire la aceasta.

48. Guvernul portughez, la rândul său, arată că certificatele naționale de moștenitor în discuție în litigiul principal ar trebui – ca și certificatele europene de moștenitor – să fie privite ca un instrument cu caracter hibrid. Această înseamnă că articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 nu poate fi aplicat în litigiul principal.

49. Pe de altă parte, Comisia consideră că statele membre pot decide în mod independent cui încredințează emiterea certificatelor naționale de moștenitor. Dacă încredințează însă această atribuție instanțelor de judecată, atunci statul membru trebuie să accepte efectele unei asemenea alegeri. Certificatul național de moștenitor emis de o instanță constituie – astfel cum susține și guvernul polonez – o „hotărâre” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012, indiferent de prevederile legislației naționale în această privință.

50. În observațiile lor, părțile se referă în esență la argumentarea duală a instanței de trimitere, care, în mare măsură, constituie o sinteză a punctelor de vedere prezentate în doctrină în raport cu problematica în discuție. Unii autori afirmă că normele de competență prevăzute de Regulamentul nr. 650/2012 nu își găsesc aplicare în ceea ce privește procedurile de emitere a certificatelor naționale de moștenitor¹⁶, în timp ce alții sunt de părere că regulamentul – cu excepția măsurilor provizorii la care se referă articolul 19 din regulamentul – reglementează competența națională în materie de succesiuni într-un mod universal, așadar, înlocuiește toate prevederile naționale referitoare la astfel de cauze¹⁷.

2. Observații introductive

51. Considerăm că există două linii de raționament care pot conduce la un răspuns util pentru instanța de trimitere.

52. Prima constă în examinarea unui certificat național de moștenitor precum cel în discuție în litigiul principal. Este vorba despre a-l putea califica fie ca „hotărâre” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012, fie ca „act autentic” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (i) din regulamentul. Calificarea acestui certificat ca „act autentic” ar putea duce la concluzia că autoritățile judiciare ale statului membru nu sunt obligate, în general, să respecte normele de competență, deoarece regulamentul nu stabilește care sunt autoritățile care pot emite un asemenea instrument.

53. Cea de a doua constă în interpretarea articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 astfel încât să se stabilească dacă respectiva dispoziție prevede competența în raport cu toate procedurile în materie de succesiuni cu care sunt sesizate autoritățile judiciare din statele membre.

54. Considerăm că aceasta este eventualitatea pe care o indică în mod indirect argumentele prezentate de guvernul polonez și de Comisie. Aceasta ar însemna că, în esență, calificarea unui certificat național precum cel în discuție în litigiul principal este lipsită de relevanță pentru răspunsul la întrebarea preliminară.

55. În prezentele concluzii ne vom folosi de cel de al doilea raționament. Punctul de plecare pentru continuarea analizei va fi stabilirea aspectului dacă articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 determină competența în raport cu procedurile în materie de succesiuni cu care sunt sesizate autoritățile judiciare din statele membre.

¹⁶ Ch. Dorsel, „Remarques sur le certificat successoral européen”, în *Europe for Notaries. Notaries For Europe, Training 2015-2017*, p. 90 și 91 (<http://www.notaries-of-europe.eu/index.php?pageID=15081>).

¹⁷ K. Weitz, „Jurysdykcja krajowa w sprawach spadkowych w świetle rozporządzenia spadkowego”, în M. Pazdan (redacția), *Nowe europejskie prawo spadkowe*, Varșovia, Wolters Kluwer, 2015, p. 42. Unii autorii par să atribuie o importanță sporită, în contextul dat, calificării certificatului național de moștenitor și consideră că acesta constituie o hotărâre în înțelesul Regulamentului nr. 650/2012 – a se vedea P. Wautelet, în A. Bonomi, P. Wautelet, *op. cit.* (nota de subsol 10), p. 184. În hotărârea pronunțată de Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg, Germania) la 16 noiembrie 2016 (2 W 85/16, *Praxis der Freiwilligen Gerichtsbarkeit*, 2017, vol. 3, p. 129) este exprimată, pe de altă parte, opinia că, în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012, „hotărâre” înseamnă orice decizie în materie de succesiuni pronunțată de o instanță a unui stat membru, indiferent de denumirea acesteia, „prin urmare, și un certificat de moștenitor” (punctul 23). În acest temei, s-a statuat că instanța germană nu este competentă să se pronunțe într-o cauză referitoare la emiterea unui certificat național de moștenitor în ceea ce privește un testator care a avut ultima reședință obișnuită în Spania. Totuși, conform articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012, instanțele judecătorești din statul membru în care defunctul avea reședință obișnuită în momentul decesului sunt competente să hotărască cu privire la succesiune în ansamblul său (punctul 22).

56. Numai în cazul unui răspuns negativ la întrebarea astfel formulată va fi necesar să se analizeze dacă un certificat național precum cel în discuție în litigiul principal constituie o „hotărâre” sau un „act autentic” în sensul regulamentului.

3. Interpretarea literală

57. Stabilirea domeniului de aplicare al articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 prin interpretare literală pentru a determina dacă acesta se referă și la procedurile de emitere a unor certificate naționale de moștenitor precum cele în discuție în litigiul principal necesită interpretarea noțiunilor „instanță judecătorească” și „a hotărâri cu privire la succesiune în ansamblul său” în contextul regulamentului.

a) Noțiunea „instanță judecătorească” în contextul Regulamentului nr. 650/2012

58. Noțiunea „instanță judecătorească” în sensul Regulamentului nr. 650/2012 este definită la articolul 3 alineatul (2) din acesta. Ea include „orice autoritate judiciară”, precum și toate celelalte autorități și toți ceilalți profesioniști din domeniul juridic competenți în materie de succesiuni, în măsura în care îndeplinesc însă celelalte cerințe prevăzute de respectiva dispoziție.

59. În lumina indicațiilor din cea de a doua teză a considerentului (20) al Regulamentului nr. 650/2012, noțiunea „instanță judecătorească” trebuie înțeleasă într-un sens larg, pentru a include nu numai „instanțe judecătorești în adevăratul sens al cuvântului, care exercită atribuții judiciare”, ci și alte entități care, în anumite chestiuni de succesiuni, exercită atribuții judiciare asemenea instanțelor judecătorești.

60. Aceasta ar putea sugera că o autoritate care formal intră în componența structurii judiciare a unui stat membru, dar care nu exercită atribuții judiciare în cadrul unei proceduri concrete nu este de fapt o „instanță judecătorească” în sensul Regulamentului nr. 650/2012.

61. Totuși, modul de redactare a articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012 poate să pledeze și împotriva unei interpretări restrictive a noțiunii „instanță judecătorească”, în măsura în care se referă la „autorități judiciare”. Această prevedere stabilește că termenul „instanță judecătorească” include „orice autoritate judiciară”.

62. Mai mult decât atât, din indicația care figurează în cea de a doua teză a considerentului (20) al Regulamentului nr. 650/2012 (noțiunea de instanță cuprinde „instanțe judecătorești în adevăratul sens al cuvântului, care exercită atribuții judiciare”) nu se pot deduce concluzii cu un caracter prea extins. Din afirmația că noțiunea „instanță judecătorească” trebuie interpretată într-un anumit mod, astfel încât să nu apară suspiciuni că nu doar o instanță ce exercită atribuții judiciare este inclusă în această noțiune, nu se poate trage o concluzie neechivocă în sensul că noțiunea menționată nu se referă la „instanțe judecătorești în adevăratul sens al cuvântului” – care nu exercită astfel de atribuții într-o procedură concretă.

63. Formularea acestei concluzii nu este susținută nici de alte considerente ale Regulamentului nr. 650/2012, cum ar fi considerentul (20) tezele a treia și a patra, considerentul (21), considerentul (22) și considerentul (36), în care se clarifică faptul că „autoritățile extrajudiciare”, care nu exercită atribuții judiciare, nu sunt obligate să respecte normele de competență prevăzute de regulamentul menționat. Aceste considerente nu se referă la „autorități judiciare”.

64. Astfel, considerăm că interpretarea literală a noțiunii „instanță judecătorească” de la articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012 nu poate conduce la concluzia că articolul 4 din regulamentul stabilește competența exclusiv cu privire la procedurile în care o autoritate judiciară exercită atribuții judiciare.

b) Sintagma „a hotărî cu privire la succesiune în ansamblul său”

65. Atât guvernele german și polonez, cât și Comisia fac referire în observațiile lor la unele particularități ale articolului 4 în versiunea în limba germană a Regulamentului nr. 650/2012, care face trimitere la instanțele din statul membru competente în ceea ce privește „hotărârile în materie de succesiuni” („Für in Entscheidungen Erbsachen”). Versiunea în limba germană a regulamentului ar putea fi o indicație a faptului că respectiva dispoziție determină competența exclusiv cu privire la acele proceduri în care instanțele de judecată ale statelor membre pronunță „hotărâri” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din regulament.

66. Totuși, în versiunile în alte limbi ale Regulamentului nr. 650/2012, la articolul 4 nu apare noțiunea „a hotărî”, ci „a se pronunța”¹⁸ în materie de succesiuni. Formularea versiunii germane a regulamentului nu poate fi, așadar, decisivă.

67. În favoarea unei interpretări mai largi a articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 poate înclina faptul că acesta determină competența de a hotărî „cu privire la succesiune în ansamblul său”.

68. Poate fi destul de dificil de stabilit semnificația care trebuie acordată noțiunii „a hotărî” în contextul normelor care determină competența instanțelor din statele membre. La articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012 figurează exclusiv definiția termenului „hotărâre”. Nu este clar dacă aceste dispoziții care fac referire la noțiunea „a hotărî” în raport cu instanțele folosesc de fapt forma verbală a noțiunii „hotărâre” cu semnificația care i se conferă în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din regulament.

69. Dificultățile vor fi și mai mari dacă se analizează definiția care figurează la articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012. Principala dificultate de interpretare provine din faptul că în majoritatea versiunilor lingvistice ale Regulamentului nr. 650/2012, în definirea noțiunii „hotărâre”, la articolul 3 alineatul (1) litera (g) din regulament, se folosește același termen „hotărâre” (*idem per idem*)¹⁹.

70. Susținând necesitatea interpretării articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 în lumina definiției „hotărârii” de la articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012, în sensul că o „hotărâre” constă în exercitarea de atribuții judiciare, instanța de trimitere și guvernele german și francez par să se refere în realitate la conceptul „hotărâre” pe care Curtea l-a elaborat în jurisprudența sa în contextul normelor sistemului de la Bruxelles.

¹⁸ De exemplu, „rule” în engleză și „statuer” în versiunea în limba franceză a Regulamentului nr. 650/2012.

¹⁹ De exemplu, versiunea în limba germană („«Entscheidung» jede von einem Gericht eines Mitgliedstaats in einer Erbsache erlassene Entscheidung [...]”), engleză („«decision» means any decision in a matter of succession [...]”) sau franceză („«décision», toute décision en matière de successions [...]”). Cu toate acestea, în câteva versiuni lingvistice conceptul de definit și conceptul prin care se definește nu sunt identice. De exemplu, în versiunea în limba polonă, conceptul definit la articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012 este „orzeczenie”, iar conceptul prin care se definește acesta este „decyzja” („«orzeczenie» oznacza każdą decyzję w sprawach dotyczących dziedziczenia”). Cuvinte diferite au rolul de concept de definit și concept prin care se definește la articolul 3 alineatul (1) litera (g) în versiunile în limba spaniolă și în limba suedeză ale Regulamentului nr. 650/2012.

c) *Noțiunea „hotărâre” în contextul normelor sistemului de la Bruxelles*

71. În contextul normelor sistemului de la Bruxelles, care – similar cu articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012 – definesc hotărârea ca fiind „o hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat membru”²⁰, Curtea a explicat că „hotărârea” trebuie să emane de la un organ jurisdicțional care statuează în temeiul propriei autorități asupra aspectelor care fac obiectul litigiului între părți²¹.

72. Se pune întrebarea dacă această definiție poate fi aplicată în raport cu Regulamentul nr. 650/2012.

73. Nu considerăm că în contextul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012 se poate pretinde că „hotărâre” în sensul respectivei dispoziții se referă la chestiuni litigioase dintre părți. Pe baza indicației din considerentul (59) al regulamentului se poate formula concluzia ca este în esență irelevant dacă „hotărârea” a fost pronunțată în cadrul unei proceduri contencioase sau necontencioase.

74. În plus, cerința potrivit căreia organul în cauză „statuează în temeiul propriei autorități” vizează de obicei acele caracteristici ale activității organului jurisdicțional care fac ca acesta să joace un rol decizional și nu se limitează să asigure o funcție mai pasivă, care constă de exemplu în a lua act de voința părților din proces²². Astfel, hotărârea nu este o tranzacție judiciară, care „are în esență un caracter contractual, în sensul că conținutul său depinde, în primul rând, de voința părților”²³. Nu este însă clar dacă și ce tip de activitate ar trebui să se pretindă de la un organ jurisdicțional pentru a admite că acesta pronunță o „hotărâre” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012.

75. Trebuie amintit că, în temeiul Regulamentului nr. 650/2012, „hotărârile” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) sunt pronunțate și de autorități extrajudiciare, care îndeplinesc cerințele formulate la articolul 3 alineatul (2) din regulament. Este adevărat că aceste cerințe au ca scop să se asigure că hotărârile acestor autorități „[au] o forță și un efect similare cu cele ale unei hotărâri a unei autorități judiciare privind aceleași aspecte”, în temeiul Regulamentului nr. 650/2012 [articolul 3 alineatul (2) litera (b)]. Totuși, aceasta nu înseamnă că nivelul cerințelor referitoare la „hotărâre” este la fel de ridicat precum în cazul normelor sistemului de la Bruxelles, cu precădere în contextul activității aferente pronunțării hotărârii. Cu atât mai mult, aceasta nu înseamnă că „a hotărî” în sensul articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie să conducă în mod necesar la pronunțarea unei „hotărâri” în sensul acestei definiții, elaborată de Curte în contextul sistemului de la Bruxelles.

76. Normele sistemului de la Bruxelles – potrivit considerentelor (3) și (6) ale Regulamentului nr. 1215/2012 – urmăresc să garanteze libera circulație a hotărârilor în materie civilă și comercială, în timp ce obiectivul Regulamentului nr. 650/2012 depășește această problemă. Obiectivul menționat este, mai întâi, în lumina considerentului (7) al regulamentului amintit, eliminarea dificultăților în exercitarea drepturilor în contextul unei succesiuni cu elemente de extraneitate. Interpretarea normelor de competență ale acestui regulament nu trebuie să se bazeze pe premisa că scopul

20 A se vedea articolul 25 din Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3), articolul 32 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74) și articolul 2 litera (a) din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului (CE) din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1).

21 A se vedea Hotărârea din 2 iunie 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221, punctul 17), și Hotărârea din 14 octombrie 2004, Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615, punctul 45).

22 A se vedea Concluziile avocatului general Bot prezentate în cauza Gothaer Allgemeine Versicherung și alții (C-456/11, EU:C:2012:554, punctul 38). În același spirit sunt și afirmațiile prezentate în legătură cu această chestiune în doctrină. A se vedea X. Kramer, în U. Magnus, P. Mankowski (editori), *Brussels I bis Regulation*, Köln, Editura Otto Schmidt, 2016, p. 987. Un astfel de punct de vedere este prezentat și în legătură cu Regulamentul nr. 650/2012. A se vedea P. Wautelet, în A. Bonomi, P. Wautelet, *op. cit.* (a se vedea nota de subsol 10), p. 68.

23 Hotărârea din 2 iunie 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221, punctul 18).

dispozițiilor sale este exclusiv stabilirea autorităților competente să pronunțe hotărâri astfel încât să se evite pronunțarea unor hotărâri contradictorii. Aceasta ar putea fi o indicație în sensul că normele de competență nu trebuie să își găsească aplicarea numai în cauzele în care autoritățile judiciare pronunță „hotărâri” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012.

77. În lumina observațiilor prezentate, apreciem că aceste concluzii, rezultate din interpretarea literală a articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012, nu sunt neechivoce și ar trebui confruntate cu sistematica acestui regulament. Aceasta este situația cu atât mai mult dacă se ia în considerare faptul că, în opinia instanței de trimitere și a guvernelor german și francez, din includerea în regulament a articolului 64 se poate deduce că articolul 4 nu determină competența privind procedurile de emitere a certificatelor naționale de moștenitor.

4. Interpretarea sistematică

a) Articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 în contextul altor norme din capitolul II din regulament

78. Având în vedere concluziile provenite din interpretarea literală, vom proceda la o interpretare a articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 în contextul altor dispoziții ale regulamentului. Vom ține seama în special de dispozițiile conținute în capitolul II din regulament, deoarece – similar cu articolul 4 din regulament – acestea stabilesc competența în raport cu procedurile în materie succesorală. Vom analiza astfel dacă celelalte norme de competență cuprinse în acest capitol stabilesc competența în raport cu asemenea proceduri, în care nu se pronunță o „hotărâre” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012.

79. Trebuie să atragem atenția asupra articolului 13 din Regulamentul nr. 650/2012, care stabilește competența pentru primirea declarațiilor privind succesiunea (declarații de acceptare sau de renunțare la succesiune, la un legat sau la rezerva succesorală sau o declarație care limitează răspunderea persoanei în cauză cu privire la sarcinile succesiunii). Această dispoziție prevede ca „[p]e lângă instanța judecătorească competentă să hotărască cu privire la succesiune în temeiul [...] regulament[ului]”, competența de a primi asemenea declarații revine instanțelor din statele membre unde au reședința obișnuită persoanele în măsură să dea asemenea declarații.

80. Formularea „[p]e lângă instanța judecătorească competentă să hotărască cu privire la succesiune în temeiul [...] regulament[ului]” poate însemna că normele de competență cuprinse în capitolul II din Regulamentul nr. 650/2012, inclusiv articolul 4, stabilesc de asemenea competența privind primirea declarațiilor succesoriale, chiar dacă acestea nu survin în cadrul unor proceduri în care este pronunțată o „hotărâre” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din regulament. Acest lucru ar însemna că prin „a hotărâ” trebuie să se înțeleagă, în contextul Regulamentului nr. 650/2012, nu numai pronunțarea unei „hotărâri” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din regulament.

81. În favoarea unei asemenea interpretări pledează indicația din considerentul (32) al Regulamentului nr. 650/2012, din care se poate deduce că articolul 13 a fost inserat pentru „a simplifica viața moștenitorilor și a legatarilor”, iar nu în scopul de a stabili competența în raport cu aspecte pe care nu le abordează alte norme de competență prevăzute de regulament.

82. Concluzii similare impune analiza articolului 13 din Regulamentul nr. 650/2012, în care se utilizează sintagma „pe lângă”, în contextul său normativ. Capitolul II începe cu o dispoziție care stabilește competența generală de a „hotărâ cu privire la succesiune în ansamblul său” (articolul 4). Următoarele prevederi ale acestui capitol atribuie – în același context, și anume acela de a „hotărâ cu privire la succesiune în ansamblul său” – competența instanțelor din celelalte state membre, în măsura în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la aceste dispoziții (articolele 5, 7 și 9-11).

83. Articolul 13 din regulament a fost inserat, prin urmare, la finalul unei enumerări în cascadă a instanțelor competente să hotărască cu privire la succesiune în ansamblul său în urma unei decesului unei persoane. În măsura în care „a hotărâți cu privire la succesiune în ansamblul său” constă în primirea declarațiilor succesoriale, „pe lângă” respectivele instanțe, sunt competente și instanțele din statul membru în care are reședința obișnuită persoana în măsură să dea astfel de declarații.

84. Nu se poate exclude nici situația în care un stat membru înființează o procedură specifică de conciliere în fața unei instanțe „în adevăratul sens al cuvântului”²⁴, care nu se poate încheia decât printr-o tranzacție judiciară în lipsa căreia chestiunile succesoriale ar rămâne nesoluționate. Nu suntem convinși că pentru asemenea proceduri nu ar trebui să își găsească aplicare normele de competență prevăzute de Regulamentul nr. 650/2012. Astfel, considerentul (36) al Regulamentului nr. 650/2012 amintește posibilitatea soluționării chestiunilor succesoriale de către persoanele interesate, pe calea unor proceduri amiabile, desfășurate în fața unor autorități pentru care nu sunt obligatorii normele de competență. Această ipoteză se referă însă la proceduri desfășurate în fața unor „autorități nejudiciare, precum notarii”, iar nu în fața autorităților judiciare. În orice caz, o tranzacție încheiată în fața unei autorități extrajudiciare ar trebuie să fie aprobată de o instanță judecătorească, în timp ce, în procedura în discuție, tranzacția ar fi încheiată în fața instanței judecătorești.

85. Având în vedere cele expuse mai sus, considerăm că – potrivit interpretării sistematice a normelor Regulamentului nr. 650/2012 – articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 stabilește competența în ceea ce privește procedurile desfășurate în fața autorităților judiciare din statele membre, în cazul în care aceste proceduri privesc aspecte ce pot fi considerate ca privind „succesiunea în ansamblul său”.

b) Relația dintre articolul 64 din Regulamentul nr. 650/2012 și articolul 4 din același regulament

86. Guvernele german și portughez afirmă că din inserarea articolului 64 în Regulamentul nr. 650/2012 reiese că articolul 4 din acest regulament nu stabilește competența în cazul procedurilor de emitere a certificatelor naționale de moștenitor. În opinia guvernelor menționate, dacă aceasta ar fi situația, atunci articolul 64 din regulament ar fi redundant, iar competența privind emiterea certificatelor europene de moștenitor ar trebui stabilită în temeiul articolului 4 din regulament. La baza unui asemenea punct de vedere se află premisa că certificatele europene și cele naționale sunt instrumente cu o natură identică sau cel puțin similară.

87. Un punct de vedere diferit are în această chestiune Comisia, care consideră că articolul 64 din Regulamentul nr. 650/2012 constituie *lex specialis* în raport cu articolul 4 din regulament. Așadar, nu se poate concluziona pe baza articolului 64 din Regulamentul nr. 650/2012 că articolul 4 din regulament nu se referă la procedurile de emitere a certificatelor naționale de moștenitor. În același spirit se exprimă și poziția guvernului polonez.

88. Fără a ne antepunem aici cu privire la chestiunea naturii similare a certificatului european și a celui național, trebuie arătat că argumentarea guvernelor german și portughez pare să nu țină seama pe deplin de rolul articolului 64 în sistemul normelor prevăzute de Regulamentul nr. 650/2012.

89. În primul rând, certificatele naționale de moștenitor sunt instrumente ce funcționează în temeiul reglementărilor interne, parte din ordinea juridică a unui stat membru, în condițiile în care certificatul european de moștenitor este un instrument nou de drept al Uniunii.

²⁴ A se vedea a doua teză a considerentului (20) al Regulamentului nr. 650/2012. A se vedea de asemenea considerațiile de la punctele 59-63 din prezentele concluzii.

90. Era astfel neapărat necesară instituirea unui regim juridic autonom în ceea ce privește certificatul european de moștenitor, chiar în regulament. Scopul era acela de a asigura aplicarea sa uniformă în toate statele membre și de a înlătura dubiile de interpretare pe care le-ar putea suscita calificarea certificatului european de moștenitor în contextul Regulamentului nr. 650/2012. Legiuitorul Uniunii Europene nu a determinat prin aceasta natura juridică a certificatului european de moștenitor. De aceea, nu este clar dacă certificatul este o „hotărâre” [articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Regulamentul nr. 650/2012], un „act autentic” [articolul 3 alineatul (1) litera (i) din regulament] sau dacă nu se încadrează în niciuna dintre aceste categorii. O soluționare explicită a acestei chestiunii nici nu era de altfel necesară, deoarece certificatul european de moștenitor nu este supus recunoașterii potrivit dispozițiilor referitoare la hotărâri și acte autentice, iar chestiunea competenței este reglementată la articolul 64 din regulament.

91. În al doilea rând, articolul 64 din Regulamentul nr. 650/2012 nu reia conținutul articolului 4 din regulament, ci stabilește competența cu privire la procedurile de emiteră a certificatelor europene de moștenitor prin trimiterea la anumite dispoziții ale capitolului II. Este vorba despre articolele 4, 7, 10 și 11 din acest regulament.

92. În al treilea rând, articolul 64 din Regulamentul nr. 650/2012 extinde domeniul de aplicare al normelor de competență nu doar la „instanțele judecătorești” în sensul articolului 3 alineatul (2) din regulament [articolul 64 litera (a)], ci și la alte autorități care, în temeiul legislației interne, sunt competente în materie de succesiuni [articolul 64 litera (b)]. Prin urmare, emiteră certificatului european de moștenitor poate fi încredințată: unei „autorități judiciare”, unei alte „autorități și [altor] profesioniști din domeniul juridic”, în măsura în care aceste autorități sau acești profesioniști îndeplinesc anumite condiții [articolul 3 alineatul (2) coroborat cu articolul 64 litera (a) din Regulamentul 650/2012], dar și „altei autorități care, în temeiul legislației interne, este competentă în materie de succesiuni” [articolul 64 litera (b) din regulament], deși nu îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din regulament.

93. În lumina celor de mai sus, considerăm că din inserarea articolului 64 în Regulamentul nr. 650/2012 nu se poate deduce că articolul 4 din regulamentul menționat nu este aplicabil în raport cu procedurile de emiteră a certificatelor naționale de moștenitor.

5. Interpretarea teleologică

94. În continuare vom confrunța concluziile rezultate din interpretarea sistematică cu argumentele referitoare la obiectivele Regulamentului nr. 650/2012. La acestea se face trimitere în observațiile guvernelor german și polonez, deși guvernele menționate extrag din ele concluzii diferite.

95. Guvernul german arată că stabilirea competenței privind procedurile de emiteră a certificatelor naționale de moștenitor pe baza articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 ar conduce la situația în care numai autoritățile dintr-un singur stat membru ar putea emite certificate naționale de moștenitor. Acestea ar fi autoritățile din acel stat membru în care se pot emite certificatele europene de moștenitor. Efectul unei asemenea soluții ar fi acela ca, în practică, să se impună persoanelor interesate obligația de a utiliza certificatul european de moștenitor, contrar dispozițiilor articolului 62 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012.

96. În opinia guvernului german, utilizarea certificatelor naționale de moștenitor emise de alte state membre s-ar putea dovedi în schimb, în anumite cazuri, mai avantajoasă decât utilizarea certificatului european de moștenitor. Privarea persoanelor interesate de posibilitatea de a utiliza certificatele naționale de moștenitor emise de instanțele altor state membre ar fi, așadar, în contradicție cu obiectivul urmărit de Regulamentul nr. 650/2012. Acesta este – în lumina considerentului (67) al regulamentului – încercarea de a asigura, în interesul moștenitorilor, soluționarea unei succesiuni cu elemente de extraneitate într-o manieră rapidă, simplă și eficace.

97. La rândul său, guvernul polonez este de părere că trebuie considerată drept justificată și de dorit acea soluție care va contribui la consolidarea rolului certificatului european de moștenitor.

a) Cu privire la caracterul obligatoriu al certificatului european de moștenitor

98. Nu împărtășim punctul de vedere al guvernului german, conform căruia interpretarea articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 care conduce la aplicarea acestuia în privința procedurilor de emitere a certificatelor naționale de moștenitor înseamnă că uneori, în practică, utilizarea certificatului european de moștenitor ar putea avea caracter obligatoriu.

99. În primul rând, o astfel de interpretare a articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 nu privează persoanele interesate de posibilitatea obținerii certificatului european de moștenitor în acel stat membru ale cărui autorități sunt competente să emită certificatul european de moștenitor.

100. În al doilea rând, guvernul german pare să interpreteze articolul 62 alineatul (2) din Regulamentul nr. 650/2012, în care este vorba despre inexistența obligației de a utiliza certificatul european de moștenitor, numai în sensul că această prevedere definește raportul dintre certificatul european de moștenitor și certificatul național. La această chestiune se referă însă doar articolul 62 alineatul (3) din regulament. Articolul 62 alineatul (2) din regulament se referă nu numai la certificatele naționale de moștenitor, ci și – astfel cum rezultă din indicația inserată în a doua teză a considerentului (69) al regulamentului – la orice „instrumente disponibile în temeiul [...] regulament[ului]”, pe care moștenitorii au libertatea să folosească. Se exprimă astfel inexistența, confirmată la articolul 62 alineatul (2) din regulament, a obligației de a utiliza certificatul european de moștenitor.

101. Prin urmare, nu considerăm că stabilirea competenței privind procedurile de emitere a certificatelor naționale în temeiul articolului 4 din Regulamentul nr. 650/2012 ar face ca utilizarea certificatului european de moștenitor să fie obligatorie în practică.

b) Cu privire la obiectivele Regulamentului nr. 650/2012

102. Nu avem nicio îndoială că posibilitatea de a soluționa într-o manieră rapidă, simplă și eficace chestiunile succesoriale poate fi considerată drept unul dintre obiectivele Regulamentului nr. 650/2012. Nici nu se poate exclude *a priori* că a permite moștenitorilor utilizarea unor instrumente destinate soluționării succesiunii într-un alt stat membru decât statul membru ale cărui autorități sunt competente în temeiul Regulamentului nr. 650/2012 poate fi în anumite situații în interesul lor.

103. Totuși, în primul rând, obiectivul principal pentru care fost adoptat Regulamentul nr. 650/2012 a fost – în lumina considerentelor (7) și (8) ale acestui regulament – armonizarea normelor privind conflictul de legi și a normelor de competență aplicabile în ceea ce privește soluționarea succesiunii²⁵.

104. În acest context, trebuie de asemenea arătat că, potrivit considerentului (27) al Regulamentului nr. 650/2012, normele regulamentului sunt concepute astfel încât să asigure faptul că autoritatea care se ocupă de succesiune va aplica, în cele mai multe situații, propria lege. În principiu, legea aplicabilă succesiunii în ansamblu său este – conform articolului 21 alineatul (1) din regulament – legea statului în care defunctul avea reședința obișnuită în momentul decesului. O asemenea desemnare a legii aplicabile corespunde criteriului de competență prevăzut la articolul 4 din regulament, care încredințează soluționarea succesiunii în ansamblu său instanțelor statului membru în care defunctul avea reședința obișnuită în momentul decesului.

²⁵ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, punctul 26).

105. Aplicarea normelor naționale de competență în privința procedurilor de emitere a certificatelor naționale de moștenitor este contrară obiectivului de armonizare a normelor de competență și a normelor privind conflictul de legi în cadrul Uniunii. Acest fapt este ilustrat de circumstanțele din litigiul principal, în care – pe baza normelor naționale de competență – s-a solicitat instanței germane emiterea unui certificat național de moștenitor într-o succesiune supusă legii franceze.

106. În al doilea rând, în lumina clarificărilor inserate în considerentul (34) al Regulamentului nr. 650/2012, acesta ar trebui să contribuie la asigurarea unei funcționări armonioase a justiției în Uniune. Astfel, se tinde către realizarea unuia dintre obiectivele Regulamentului nr. 650/2012, care constă – conform considerentului (59) al respectivului regulament – în recunoașterea reciprocă a hotărârilor pronunțate în statele membre în materie de succesiuni.

107. Desigur, potrivit guvernului german, un certificat național de moștenitor precum cel în discuție în litigiul principal nu este „hotărâre” în sensul Regulamentului nr. 650/2012. Totuși, din indicațiile cuprinse în considerentul (35) al regulamentului rezultă că obiectivul de a evita soluțiile contradictorii privește toate instrumentele relevante în soluționarea succesiunilor, inclusiv cele care emană de la autorități extrajudiciare ce nu au obligația de a respecta normele de competență prevăzute de regulament. Este vorba de asemenea despre evitarea situațiilor în care pot coexista certificate naționale de moștenitor și alte instrumente prevăzute de regulament, inclusiv certificatul european de moștenitor, contradictorii între ele. Acest fapt este confirmat de o observație anterioară, potrivit căreia dispozițiile regulamentului trebuie să determine competența nu doar în cauzele în care autoritățile judiciare pronunță „hotărâri” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din regulament²⁶.

108. În acest context, trebuie amintit că Regulamentul nr. 650/2012 a instituit efectiv norme uniforme privind conflictul de legi, în temeiul cărora se determină legea aplicabilă succesiunii în ansamblul său [articolul 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 650/2012]. Totuși, anumite aspecte care se pot dovedi relevante în soluționarea succesiunii sunt apreciate potrivit legii indicate prin intermediul normelor naționale privind conflictul de legi. Amintim aici considerentele (11)-(13) și considerentul (71) a treia teză ale regulamentului. Acest fapt ar putea conduce la situații în care autoritățile diverselor state membre ar emite instrumente contradictorii cu privire la soluționarea succesiunii²⁷.

109. În Hotărârea Kubicka²⁸, Curtea și-a exprimat opinia că o asemenea interpretare a dispozițiilor Regulamentului nr. 650/2012, care ar duce la o „fragmentare a succesiunii”, înțeasă ca o apreciere a anumitor aspecte relevante în soluționarea succesiunii în temeiul normelor naționale privind conflictul de legi, nu ar fi conformă cu obiectivele regulamentului. Aceasta ar putea conduce la emiterea unor instrumente destinate soluționării succesiunii contradictorii între ele. Chiar dacă poziția exprimată în Hotărârea Kubicka²⁹ se referea la chestiuni legate de sfera legii aplicabile succesiunii, apreciem totuși că aceasta poate fi considerată o linie directoare utilă în interpretarea prevederilor Regulamentului nr. 650/2012 care se referă la alte aspecte.

110. O interpretare a dispozițiilor Regulamentului nr. 650/2012 care impune stabilirea competenței în temeiul regulamentului inclusiv în procedurile de emitere a certificatelor naționale de moștenitor contribuie la atingerea obiectivului acestuia. Ea limitează posibilitatea emiterii în diferitele state membre a unor certificate naționale de moștenitor, ca și a altor instrumente, inclusiv a certificatelor europene de moștenitor, a hotărârilor și a actelor autentice, contradictorii între ele.

²⁶ A se vedea punctul 76 din prezentele concluzii.

²⁷ Trebuie amintit de asemenea că Regulamentul nr. 650/2012 nu a înlocuit – conform articolului 75 alineatul (1) din regulament – convențiile bilaterale care fuseseră încheiate cu țări terțe anterior datei adoptării respectivului regulament. Aceste convenții își definesc frecvent domeniul de aplicare prin intermediul unor circumstanțe referitoare la cetățenia testatorului. Aceasta înseamnă că, în ceea ce privește situațiile de fapt care intră sub incidența convențiilor menționate, autoritățile statului membru care este ținut de acestea vor aplica normele de competență și normele privind conflictul de legi prevăzute de respectivele convenții. Aplicarea acestor norme poate conduce la soluții în contradicție cu cele ce rezultă din aplicarea dispozițiilor Regulamentului nr. 650/2012.

²⁸ Hotărârea din 12 octombrie 2017 (C-218/16, EU:C:2017:755, punctul 57).

²⁹ Hotărârea din 12 octombrie 2017 (C-218/16, EU:C:2017:755).

111. În al treilea rând, cu toate că interesul moștenitorilor poate constitui un argument în favoarea unei anume direcții de interpretare a normelor de competență, nu se poate trece cu vederea în acest context importanța interesului asigurării unei bune administrări a justiției.

112. În cadrul Regulamentului nr. 650/2012, intenția de a evita situațiile în care s-ar afla în circulație instrumente contradictorii destinate soluționării succesiunii vizează nu doar interesul moștenitorilor, ci este și o expresie a preocupării pentru interesul asigurării unei bune administrări a justiției³⁰. În mod similar trebuie apreciată și intenția, menționată deja, de a asigura conformitatea între *ius* și *forum*, despre care s-a discutat la punctul 104 din prezentele concluzii.

113. Mai mult, legiuitorul Uniunii a instituit o dispoziție expresă în cazul în care, în considerarea interesului moștenitorilor, a observat că este necesar ca succesiunea să fie soluționată în alt stat membru decât acela ale cărui autorități sunt în principiu competente în temeiul normelor de competență prevăzute de Regulamentul nr. 650/2012. De exemplu, articolul 13 din Regulamentul nr. 650/2012 atribuie competența primirii declarațiilor succesore instanțelor aceluși stat membru în care persoana care poate face o asemenea declarație are reședința obișnuită.

114. Prin urmare, nu considerăm că obiectivele Regulamentului nr. 650/2012 susțin o interpretare a dispozițiilor sale într-un mod contradictoriu cu concluziile ce rezultă din interpretarea sa sistematică, astfel încât să permită moștenitorilor obținerea unor certificate naționale de moștenitor emise de autorități judiciare dintr-un alt stat membru decât cel ale cărui autorități sunt competente în temeiul regulamentului menționat.

6. Interpretarea istorică

115. Concluziile de până acum, rezultate din interpretarea sistematică și teleologică, par să fie confirmate și în lumina interpretării istorice a Regulamentului nr. 650/2012.

116. Propunerea inițială a Comisiei prevedea că certificatul european de moștenitor „nu înlocuiește procedurile interne” [articolul 36 alineatul (2) a doua teză din propunerea de regulament]³¹. La punctul 4.6 din expunerea de motive a propunerii se explică totuși că certificatul european „nu înlocuiește certificatele naționale”. Această formulare este utilizată de altfel la articolul 62 alineatul (3) prima teză din Regulamentul nr. 650/2012, care a preluat rolul articolului 36 alineatul (2) din propunerea de regulament³². La punctul 4.6 din expunerea de motive a propunerii se precizează că „în *statul membru al autorității competente*, dovezi privind statutul de moștenitor și puterile conferite administratorului sau executorului testamentar sunt aduse conform procedurii naționale”³³.

117. În propunerea de regulament, rolul prevederilor procedurale naționale a fost limitat la chestiuni legate de desfășurarea procedurii, care are loc în „statul membru al autorității competente”. Nu s-a acceptat totuși, în opinia noastră, ca această competență să fie determinată conform legii naționale.

30 A se vedea în acest sens Hotărârea din 3 aprilie 2014, Weber (C-438/12, EU:C:2014:212, punctul 58), Hotărârea din 20 aprilie 2016, Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282), și Hotărârea din 4 mai 2017, HanseYachts (C-29/16, EU:C:2017:343, punctul 25).

31 Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și a actelor autentice în materie de succesiuni, precum și crearea unui certificat european de moștenitor [COM(2009) 154 final – COD 2009/0157].

32 Introducerea unei modificări menținute în același spirit a conținutului proiectului de regulament a fost propusă și în literatura de specialitate. A se vedea publicația amintită la nota de subsol 8, nr. 280.

33 Sublinierea noastră.

118. Prin urmare, se poate susține că încă din etapa inițială a procesului legislativ s-a considerat că competența internațională a autorităților statelor membre în ceea ce privește emiterea certificatelor naționale de moștenitor nu va fi decisă de legea națională, ci de normele de competență uniforme, instituite prin regulament. Nimic nu indică faptul că în versiunea adoptată a regulamentului s-ar fi introdus vreo modificare în această privință, având în vedere că articolul 62 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012 răspunde obiectivului pe care urma să îl servească articolul 36 alineatul (2) din proiect.

7. Concluzii cu privire la întrebarea preliminară

119. În lumina argumentației de mai sus, având în vedere rezultatele nesatisfăcătoare ale interpretării literale și ținând cont de concluziile categorice rezultate din interpretarea sistematică și teleologică, sprijinite de interpretarea istorică, considerăm că articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 stabilește competența în ceea ce privește procedurile desfășurate în fața autorităților judiciare ale statelor membre în cazul în care aceste proceduri se referă la aspecte care pot fi considerate ca fiind „cu privire la succesiune în ansamblul său”.

120. În lumina argumentației de mai sus, propunem ca, la întrebarea preliminară adresată, Curtea să răspundă că articolul 4 din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie interpretat în sensul că determină competența inclusiv în ceea ce privește procedurile de emitere a certificatelor naționale de moștenitor desfășurate în fața autorităților judiciare ale unui stat membru.

VI. Concluzii

121. În lumina considerațiilor prezentate mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Kammergericht Berlin (Tribunalul Regional Superior din Berlin, Germania) după cum urmează:

„Articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor trebuie interpretat în sensul că determină competența inclusiv în ceea ce privește procedurile de emitere a certificatelor naționale de moștenitor desfășurate în fața autorităților judiciare ale unui stat membru.”